

LOŠKO GOSPOSTVO V ČASU EGGENBERGOVEGA NAJEMA (1591—1604)

Freisinški škofiji je skozi stoletja pripadala vrsta gospostev, med katerimi je bilo loško gospostvo nedvomno še najbolj donosno, česar so se freisinški škofje dobro zavedali. Zato so skrbno pazili, da ohranijo to gorenjsko posest tesno povezano s škofijo, kar ni bilo lahko, če upoštevamo ogromno razdaljo, ki je v času tovarništva ločila Loko od Freisinga. To povezavo so posamezni škofje le tu pa tam svojevoljno razrahljali, ko so z loškim ozemljem skušali reševati svoje včasih le prehude finančne zadrege. Tako je škof Bertold (1381—1410) zastavil del loškega gospostva (del Sorškega polja s Starim gradom, besniško ozemlje ter dovžansko župo) Ortenburžanom za 4000 gld., za vsoto, ki jo je moral Bertold položiti v Rimu ob imenovanju za škofa. Primer se je nekaj let zatem (1417) ponovil v povečani meri. Tedaj si je škof Herman namreč izposodil od svojega očeta Hermana II. Celjskega 10.000 gld., ki jih je potreboval za potrditev v Rimu; za kritje tega posojila je škof zastavil upniku celotno loško gospostvo z vsemi dohodki za štiri leta.¹

Do nevarnejše odtujitve loškega gospostva je prišlo proti koncu 16. stoletja. Tedaj je vladal freisinški škofiji škof Ernest, najmlajši sin vojvode Albrehta v. Wittelsbach. Ernest je na veliko kopicil škofovsko mesta (od 1566 škof v Freisingu, 1573 škof v Hildesheimu, 1581 škof v Lüttichu, 1583 nadškof v Kölnu, škof v Münstru) in v tako imenovani kölnski vojni zabredel v hude finančne težave, iz katerih ga je rešil Rupert Eggenberg.² Po neenakih podatkih naj bi bil Ernest dolžan Eggenbergu blizu 19.000 gld.³

Rupert Eggenberg je izhajal iz ene izmed najmogočnejših štajerskih rodbin. Bil je v najtesnejših stikih s habsburško vladarsko rodbino, ki ji je kot vojak zvesto služil na poveljniških položajih sprva predvsem v bojih proti Nizozemcem, pozneje pa v borbah proti Turkom. Istočasno se je pa temeljito posvečal gospodarskim vprašanjem in se ni sramoval poslov, ki so mu donašali čim več koristi. Tako se je sčasoma povsem polastil eggenberske rodbinske posesti Ernovža (Ehrenhausen) na današnjih avstrijskih tleh južne Štajerske. Ondotni grad je povsem na novo pozidal in utrdil.⁴

Ob neumornem prizadevanju za pridobitev gmotnih dobrin je Eggenberg skušal kovati tudi kapital za usluge, ki jih je napravil freisinškemu škofu. Že 1588 si je prizadeval, da bi dobil v najem celotno loško gospostvo, ki mu je obetalo lepe dohodke. Toda vodstvo freisinške škofije je bilo nad tem kaj malo navdušeno. Balo se je, da si Eggenberg ne bi skušal sčasoma spremeniti loško gospostvo v fevd, s čimer bi se ta gorenjska posest nevarno odtujila škofiji. Pa tudi sicer je bilo mnogo pomislekov, ki so motili škofijo. Saj je v 16. stoletju moral zemljiški gospod premagovati raznovrstne težave, ko so mu v mnogih vprašanjih zoprvali tako deželni knez kot deželni stanovi. V tem času je izgubil rudarski regal, imel je težave glede sodnih kompetenc, v verskih bojih je grozilo, da se

mu bo mesto Loka sploh izmuznilo iz posesti.⁵ Take in podobne težave bi samo še naraščale, če bi gospodaril nad loškim gospodvom najemnik Eggenberg, ki bi zasledoval le lastne koristi in tako popuščal deželnemu knezu kot tudi deželnim stanovom. Tako bi bilo na pretek priložnosti za netenje novih sporov in to tem bolj, ker Eggenberg ne bi niti živel v Loki, ampak bi imel tod le svojega oskrbnika.⁶

Toda navzlic vsem pomislekom se je škofija navsezadnje le odločila zanj. Tako je 27. junija 1591 izročila loško gospodstvo v najem *Rupertu Eggenbergu*, ki pa pri prevzemu ni bil osebno navzoč. Ohranjen je koncept reverza, ki je bil z nekaterimi točkami nedvomno spremenjen. V konceptu je bilo določeno, naj bi najem trajal za letno najemnino 5000 gld.⁷ le pet let. Iz drugega vira je pa razvidna vsebina pogodbe, po kateri pripada Eggenbergu loško gospodstvo z vsem grajskim inventarjem do smrti, in sicer za letno najemnino 3000 gld. v gotovini.⁸ Pri ostalih točkah, ki jih vsebuje koncept reverza, verjetno ni bilo bistvenih sprememb. Eggenberg je dobil v najem mesto, grad in loško gospodstvo. Ker Eggenberg ne bo prebival v Loki, naj upravo vodi njegov oskrbnik, ki mora biti kvalificiran katolik. Deželni davek mora Eggenberg oziroma njegov oskrbnik sam poravnati. Prav tako mu pripada skrb za izterjevanje novih davčnih zaostankov. Brez vednosti freisinškega škofa ni dovoljeno v loškem gospodstvu uvajati nikakih novotarij. Da se lastnik loškega gospodstva, freisinški škof, zavaruje proti odtujevanju posesti, je bilo Eggenbergu, kakor tudi drugemu plemstvu, zabranjeno nakupovati nepremičnine na loškem ozemlju. Freisinški škof še nadalje razpolaga z vsemi cerkvenimi fevdi (fara, beneficijev, kaplanij). Na vsaki dve do tri leta naj bi prišli v Loko freisinški odposlanci, kjer naj bi na Eggenbergove stroške ostali šest tednov, da ugotove dejansko stanje. Morebitne spore med freisinškim škofom in Eggenbergom morajo sami poravnati. — Oddaja loškega gospodstva v najem je bila javljena mestnemu sodniku in svetovalstvu ter nekaterim iz občine, posebej pa tudi županom, ki jim je mestni pisar prevedel tekst v slovenščino.⁹

Freisinški strah pred morebitnimi spori je bil le preveč utemeljen. Značilne so instrukcije, ki jih je škof dal odposlancem komaj poldrugo leto po oddaji gospodstva v najem. Škof je želel, naj bi se njegovi zaupniki osebno pogovorili z Eggenbergom o reverzu, ki bi ga bilo potrebno spremeniti v nekaterih točkah. Eggenberga naj pa tudi vprašajo, zakaj ni poravnal zapadle najemnine.¹⁰ Eggenberga je loško gospodstvo zanimalo seveda samo zaradi dohodkov. Po poročilu iz 1599 in 1602 je prihajal v Loko le enkrat na leto in to ob pojezdah. Tod se je zadrževal pet do sedem tednov, kolikor je bilo potrebno, da je pobral denar.¹¹ Zelo malo pa se je zanimal za razmere v loškem gospodstvu.¹² Tako je upravo prepuščal dejansko uradništvu, ki je vzbujalo vsepovsod mnogo upravičenega, a deloma morda tudi neupravičenega negotovanja.

V spore so bili zapleteni meščani in kmetski podložniki, nič manj pa tudi freisinški škof kot lastnik gospodstva. Pri tem je značilno, da v spore zapleteno Eggenbergovo vodilno uradništvo ni nastopalo enotno, marveč je bilo dokaj razkldano med seboj. Značilen je škofov dopis, naslovljen takratnemu kaščarju Jakobu Schreiberju, češ da so se podložniki pritožili zoper protipisarja. Škof prosi kaščarja, naj mu pošlje podatke, ki naj jih tajno zbere na osnovi utemeljenih obvestil. Pri tem naj upošteva bolj škofa kot protipisarja.¹³

Nezadovoljstvo zoper Eggenbergovo upravo je rastlo iz leta v leto. Pri tem so posamezni sloji prebivalstva ponekod izrabljali položaj in skušali ribariti v kal-

nem. Tako so se meščani izogibali določbam vsiljenega jim reverza iz 1589, zaradi katerega je morala Loka opustiti sleherno misel, da bi se izmotala izpod freisinške oblasti.¹⁴ Na drugi strani so se meščani čutili prikrajšane pri prenekaterih ukrepih Eggenbergove uprave. Bolelo jih je, da je Eggenberg pritegnil med svoje dohodke mitnino, ki si jo je dotlej lastilo mesto.¹⁵ Pritoževali so se zoper prodajo gosposčinskega žita. Medtem ko je gospostvo prej prodajalo prisilno samo žito, ki so ga oddajali podložniki na račun rednih dajatev (činza), je Eggenberg pritegnil k prodaji velike količine desetinskega žita (pšenico, rž, proso, ajdo, oves). Prej naj bi gospostvo po zatrjevanju meščanov začelo s prodajo kmalu po božiču in naj bi le-ta trajala le 2—3 tedne; vzajemno s pritožbo naj bi bilo za eno kupno mero 2—4 krajcarje ceneje kot na odprtem trgu. Sedaj odpirajo kašče šele po Gregorjevem, ko je žito najdražje,¹⁶ njegova cena je pa za en star 2—4 krajcarje višja kot na trgu. Žito morajo meščani kupovati, če je vredno ali ne; tako so si npr. 1602 nabavili semensko ajdo, ki je polovico ni vzklilo.¹⁷ Nekaj žita je Eggenberg prodajal tudi izven loških meja. Z njim je včasih oskrboval tudi Idrijo, kot kaže podatek iz 1603.¹⁸

Meščani so očitali Eggenbergovi upravi, da jim krati tudi njihove svoboščine. Kot primer so navajali, da je Eggenberg dovolil Sušanom preprodajati les in ga voziti skozi Loko. Ko so se Ločani uprli in so les raztovorili, jih je Eggenberg velel zapreti. Ker je škof zaradi teh očitkov opomnil Eggenberga, naj spoštuje stare svoboščine (1594),¹⁹ se je le-ta izgovarjal, da ima zemljiški gospod pravico, dajati les iz svojih gozdov podložnikom, kadar so v zadregi, čeprav je res proti starim običajem, da vozijo les skozi mesto.²⁰

Na dnevnem redu so bile tudi pritožbe *kmetskih podložnikov*. Gosposčinskega uradništvu so očitali prenekatero nepravilnosti. V pritožbah, naslovljenih na škofa, so med drugim navajali, da se nameščenci pečajo s točenjem vina in da je podložnikom težko kaj doseči, če ne trošijo denarja v njihovem vinotoču. Pravilnost te pritožbe je nekaj let pozneje potrdil tudi škofov odposlanec, ki je trdil, da protipisar namenoma zavlačuje s pisanjem, samo da bi kmetje med tem pri njem čim več pripravili (1595, 1602).²¹

Na škofov naslov so se vrstile tudi pritožbe zaradi prekomernega taksiranja. Medtem ko je moral prej ob prodaji hube prodajalec plačati dvajseti denarič, kupec pa deseti, kar je zneslo 1—2 dukata, je zahteval protipisar za kupno pismo po podatku iz 1593 razen 8—12 gld. še 3—4 gld., ki jih je bilo treba stisniti njegovemu bratu. Vir iz 1595 navaja celo takso med 20 in 30 gld.²² Za izstavitev pisma ob zamenjavi posesti, pisanega na papir, je protipisar zahteval 4 gld. 10 krc., za predajno pismo 3 gld., za ženitovanjsko pismo 4 gld.²³ Povečali naj bi se tudi stroški ob dražbi kmetij. Prej je bilo treba plačati od hube, ki je prišla na boben, gradu le do 6 gld., medtem ko naj bi Eggenbergova uprava zahtevala 20—30 gld. ali še več. Zaradi take obremenitve noče nihče več posojati.²⁴

Pritožbe so omenjale tudi način pri merjenju žita ob oddaji. Proti reformi škofa Filipa iz 1512 so negodovali predvsem Bitenjeci (1594),²⁵ češ da zahteva gospostvo zvrhano mero. Škofov odposlanec je v prisotnosti Bitenjcev primerjal mere in ugotovil, da novotarija ne izvira izza časa Eggenbergove uprave, marveč so jo iz neznanih vzrokov vpeljali že nekaj let prej.²⁶ Preiskava je pokazala, da so še leta 1586 oddajali žito po raženi meri, zravnani z roko, medtem ko so v Eggenbergovem času žito zravnali z roko na pločevino (Eisenplech). Razlika je bila menda v tem, da je sedaj žito, ki je padlo na pločevino, pripadalo kaščarju (1595).²⁷ Navzlic škofovi zahtevi, naj Eggenberg ne uvaja novotarij

(1594),²⁸ je škofov odposlanec 1602 poročal, da morajo podložniki oddajati žito v zvrhani meri. Oddanega žita čisto tudi po 2—4 tedne niso izmerili, marveč so ga puščali ležati v kašči, da so ga uničevale miši.²⁹

Dosti negodovanja je bilo tudi zaradi tovorjenja vina. Pred Eggenbergovo dobo je bilo letno po 16 bitenjskih podložnikov zadolženih, da so prevažali sladko vino iz Loke proti Mauterndorfu na Salzburškem. Te tovarnike so imenovali »welzerje« in to po Welzu, središču freisinskega gospostva, kamor so loški podložniki nekoč tovorili vino (npr. 1502).³⁰ Ščasoma se je ta obveznost razširila in so tovorili do Salzburga (1618)³¹ oziroma celo do Freisinga (1620).³² Če je tovorjenje odpadlo, je moral vsak obveznik v času pred Eggenbergovo upravo odšteti škofu po 1 gld. 8 kre. (1586).³³ Eggenberg pa je zahteval, da mu vozijo vino v Ernovž. Namesto da bi dal vsakemu od njih običajnih 32 hlebčkov kruha, je npr. 1602 nakazal le po 15 kre., a jim je nato omenjeno vsoto spet pobral.³⁴

Posebej so se pritoževali župani in njihovi pomočniki petarji, češ da so bili prej oproščeni davkov in krčmarine, medtem ko so sedaj podvrženi plačevanju celotnih davkov in po 2 gld. krčmarine.³⁵

Iz poročila škofovega odposlanca je razbrati, da so Eggenbergovi uradniki kruto nastopali proti podložnikom. Tako je npr. oskrbnik zaprl za 14 dni 15 rovtarjev, ki so navzlic prepovedi krčili gozd. Na prigovarjanje odposlanca je zapornike sicer izpustil proti poročstvu treh najbogatejših in obljubil, da bo glede globe počakal freisinske komisarje. Ne oziraje se na dogovor je kaznoval vsakega od njih za nekaj ducatov, najbogatejšemu med njimi pa je odvzel par volov, vrednih 40 državnih tolarjev, in jih dal v rejo drugemu kmetu, da bi jih spital in zaklal ob prihodu komisarjev.³⁶

Največje preglavice pa je Eggenbergova uprava povzročala lastniku loškega gospostva, *freisinskemu škofu*, ki je iz leta v leto teže prenašal številne nevšečnosti. Z nejevoljo je škof poslušal in bral poročila, da zaradi pretiranega rovtarstva propadajo gozdovi, pa proti temu župani nič ne store (1593).³⁷ Primanjkovalo je duhovščine,³⁸ cerkve v Žireh. Poljanah in Selcih pa naj bi po nekaterih vesteh propadale, ker so že dolgo pogrešale obračunov (1593).³⁹ Pritožbe podložnikov pri škofu niso naletele na gluha ušesa, saj je v Loko ponovno poslal komisarje, ki so morali skrbno paziti, da Eggenbergova uprava na loškem gospostvu ne bi uvajala nevarnih novotarjev, hkrati pa naj bi zasledovali razna odprta vprašanja, zlasti tekoče pravde, o katerih je Eggenberg dokaj neredno obveščal škofa.⁴⁰

Mnogo nejevolje so škofu povzročali vodilni Eggenbergovi uslužbenci. Prvega oskrbnika Gabrijela Kupferschiena je sumil, da nagiba k protestantizmu, česar ni hotel trpeti.⁴¹ Na škofovo zahtevo je Eggenberg oskrbnika zaradi vere strogo obravnaval.⁴² Škofu že v samem začetku nista bila všeč ne protipisar Andrej Noagkh ne kaščar Jakob Schreiber, ki pa sta si bila v laseh. Protipisar je namreč škofu tožil kaščarja, da ne vodi v redu kaščarskih knjig. Protipisarja so zato vznemirjali kaščarski posli, češ da zaradi nereda ne more opravljati sodnih zadev. Prav tako je protipisar očital kaščarju, da je brez tožbe postopal proti štirim podložnikom, ki so zagrešili nepravilnosti pri desetini. Navzlic opozorilom pa protipisar pri oskrbniku ni nič opravil (1593).⁴³ A tudi protipisar po škofovem mnenju ni bil brez krivde. Zato je velel 1593 oba, kaščarja in protipisarja, poklicati predse. Ker se nista odzvala, ju je oskrbnik na škofov ukaz poklical na grad in ju tam prehodno celo zadržal.⁴⁴

Tudi pozneje se položaj ni mnogo spremenil, kot je razvidno iz pritožb škofovih odposlancev, ki očitajo Eggenbergovemu uradništvu, da je sebično in

da izkorišča podložnike.⁴⁵ Po Kupferschienenovi smrti (1595) se je položaj še poslabšal. Mesto protipisarja nekaj časa sploh ni bilo zasedeno.⁴⁶ Kupferschiena je nasledil Jakob Schreiber. Še istega leta je škof v instrukcijah naglašal, da je Schreiber slab oskrbnik, kar so potrdile poznejše pritožbe podložnikov.⁴⁷ Po besedah protipisarja Matije Treiberja si je Schreiber pridobil tolikšno premoženje, da bi sam potreboval oskrbnika (1599).⁴⁸ Škofu pa je bil sumljiv tudi protipisar Matija Treiber (1598),⁴⁹ in je 1604 celo zahteval, da ga je treba suspendirati.⁵⁰ Da je bila mera še bolj polna, je Eggenberg 1603 imenoval za oskrbnika Jožeta Oberhuberja, bivšega loškega mestnega pisarja in nekdanjega zagrizenega vodjo loških luteranov.⁵¹ Zaman je freisinški škof zahteval od Eggenberga, naj ga odstavi.⁵² Le-ta je škofu le obljubil, da bo Oberhuber prestopil v katoliško vero.⁵³

Nepoštenost nameščenstva se je močno odražala pri pobiranju tedenskega denarja. Oskrbnik je od podložnikov v redu pobiral davek, ki pa ga je zelo neredno nakazoval dalje. Zaradi davčnih zaostankov v letih 1594—1602 je bila zarubljena celotna vas Bitnje. Škofov odposlanec je ugotovil, da sta se znatne vsote polakomnila oskrbnik Schreiber in Eggenberg. Ko je odposlanec oba zasllišal, je Schreiber takoj položil na račun 1000 gld.; enako vsoto naj bi odrinil tudi Eggenberg, nakar je bilo Bitnje spet razrešeno rubeži.⁵⁴ Navzlic slabi skušnji so se podobne nerednosti ponavljale še v letu 1604.⁵⁵

Največja in najodločilnejša trenja med škofom in najemnikom loškega gospostva pa so povzročale *finančne obveznosti*. Obremenitve, ki so vezale Eggenberga, niso bile majhne. Iz nedatiranega seznama je razvidno, da je moral Eggenberg tisto leto iz lastnih sredstev plačati na račun davka in naklad 2184 gld., dalje 495 gld. nameščencem in 300 gld. za freisinške komisarje, v zvezi s sodnimi obravnavami 335 gld., za zidanje in vzdrževanje raznih zgradb 1820 gld. Tem stroškom, ki so torej znašali v celoti 5134 gld., je treba pristihi še določeno količino žita, ki ga je moral najemnik dajati nameščencem, duhovščini itd.⁵⁶ Leta 1601 je imel Eggenberg še posebne stroške, ko je bilo v Loki skozi pet tednov nameščenih 600 italijanskih vojakov in je pretila nevarnost, da se bodo le-ti ob povratku spet ustavili v Loki. Ob tej priliki se je Eggenberg bridko pritožil škofu, češ da drugim deželanom dotlej niso bile naložene takšne obremenitve.⁵⁷

Ker naj bi bilo loško gospostvo Eggenbergu samo molzna krava, se je seveda kaj kmalu zapletel v hude spopade s škofom. Najemnino je že spočetka neredno plačeval. Trenja so izzvale tudi razne obveznosti, ki bi jih moral poravnati najemnik, a so bremenile škofa kot lastnika gospostva. Kajpak je bilo jasno, da bi moral Eggenberg sam vzdrževati vse loško gosposčinsko nameščenstvo. Toda ob vprašanju, kdo naj plačuje prokuratorje in solicitorje, ki jih je Eggenberg najemal ob raznih pravnih, je prišlo do nesporazumov, kajti freisinški škof je vztrajal pri tem, da so njegovi le tisti stroški, ki so povezani s pravnimi, začetimi pred Eggenbergovim najemom. Tudi pri plačevanju deželnega davka se Eggenberg ni točno držal pogodb in je v obračunavanjih skušal nekatere stroške prenašati na škofova ramena.⁵⁸

Toda najhujši spori so nastali v zvezi z valutnim vprašanjem. V tem času je namreč beneški denar, ki ga je bilo na Kranjskem spričo živahnega trgovanja z Benečijo precej, hitreje izgubljal vrednost ko avstrijski. Navzlic valutnim reformam nadvojvode Karla so Benečani prisilno vzdrževali stari kurz v razmerju do avstrijskega denarja. Tako je beneški libernik kurziral na Kranjskem po starem tečaju 13 1/3 krc. (kranjska veljava), medtem ko je imel v drugih avstrijskih deželah nižji tečaj (nemška veljava).⁵⁹

Škof je vztrajal pri zahtevi, da je treba najemnino obračunavati na osnovi Karlove valvacije, medtem ko je Eggenberg hotel poravnati najemnino po kranjski veljavi. Namesto pogojenih 3000 gld. naj bi škof prejel na ta račun komaj 2626 gld. 40 krc.⁶⁰ V spor se je vmešal tudi nadvojvoda Ferdinand; ta je pozival na razum (1601) in trdil, da ni moglo ostati pri Karlovem novčnem redu. Skliceval se je na generale iz 1586 in 1590, po katerih naj ima libernik na Kranjskem tečaj 13 krc. 1 črni denarič. Po Ferdinandovem mnenju se ves spor suče samo okrog pravega tomačenja valvacije (1601).⁶¹ Škof pa Ferdinandovega posredovanja ni upošteval. Januarja 1602 je zagrozil, da bo najem odpovedal, če Eggenberg do svečnice ne bo plačal 3000 gld.⁶² A tudi Eggenberg ni klonil. Navzlic grožnji je bil 1602 pripravljen škofovemu odposlancu plačati najemnino le v kranjski veljavi.⁶³

Škof je izvajal posledice. Ker Eggenberg ni hotel popustiti, mu je 1604 odpovedal najem. Eggenberg je res odstopil in gospostvo prepustil škofu.⁶⁴ Po tri-najstletnem presledku je loško gospostvo spet prevzela freisinska uprava.

O p o m b e

¹ P. Blaznik. Urbarji freisinske škofije. SAZU. Srednjeveški urbarji za Slovenijo IV, str. 29—30. — ² W. Goetz, Die Gegenreformation in Deutschland, Propyläen-Weltgeschichte V, 1930, str. 351—354, 572. — ³ Fasc. 41, št. 213, 214. — ⁴ H. v. Zwiedineck-Südenhorst, Ruprecht von Eggenberg. Ein österreichischer Heerführer des 16. Jahrhunderts, Mittheilungen des Historischen Vereines für Steiermark, XXVI, 1878, str. 79—145. — ⁵ Prim. P. Blaznik, Reformacija in protireformacija na tleh loškega gospostva, Loški razgledi IX, 1962, str. 71—104. — ⁶ Fasc. 49, št. 366. — ⁷ Fasc. 41, št. 213. — ⁸ Fasc. 49, št. 366. — ⁹ Fasc. 41, št. 213. — ¹⁰ Fasc. 35, št. 186. — ¹¹ Fasc. 41, št. 214. — ¹² Fasc. 38, št. 203. — ¹³ Rep. 53, fasc. 42, f. 276', 277. — ¹⁴ Prim. P. Blaznik, Reformacija, o. d., str. 93. — ¹⁵ Fasc. 35, št. 186 A. — ¹⁶ Fasc. 45, št. 277. — ¹⁷ Fasc. 38, št. 203. — ¹⁸ H. v. Zwiedineck-Südenhorst, Ruprecht von Eggenberg, o. d., str. 146. — ¹⁹ Fasc. 45, št. 264. — ²⁰ Fasc. 38, št. 203. — ²¹ Fasc. 38, št. 203. — ²² Fasc. 38, št. 203. — ²³ Fasc. 45, št. 264. — ²⁴ Fasc. 38, št. 203. — ²⁵ Rep. 53, fasc. 42, f. 316'. — ²⁶ Fasc. 35, št. 186 A. — ²⁷ Fasc. 38, št. 203. — ²⁸ Rep. 53, fasc. 42, f. 316'. — ²⁹ Fasc. 38, št. 203. — ³⁰ Rep. 53, fasc. 295, št. 10. — ³¹ Fasc. 48, št. 355. — ³² Rep. 53, fasc. 297, št. 4. — ³³ Rep. 53, fasc. 296, št. 26. — ³⁴ Fasc. 38, št. 203. — ³⁵ Fasc. 38, št. 203. — ³⁶ Fasc. 38, št. 203. — ³⁷ Rep. 53, fasc. 42, f. 239', 240. — ³⁸ Fasc. 45, št. 277. — ³⁹ Fasc. 41, št. 214. — ⁴⁰ Fasc. 41, št. 213. — ⁴¹ Fasc. 38, št. 203. — ⁴² Fasc. 45, št. 264. — ⁴³ Fasc. 41, št. 214. — ⁴⁴ Rep. 53, fasc. 42, f. 117', 118, 206. — ⁴⁵ Fasc. 38, št. 203. — ⁴⁶ Fasc. 35, št. 186 A iz 1596. — ⁴⁷ Fasc. 38, št. 203. — ⁴⁸ Fasc. 41, št. 214. — ⁴⁹ Fasc. 49, št. 366. — ⁵⁰ Fasc. 38, št. 203. — ⁵¹ P. Blaznik, Reformacija, o. d., str. 79, 84—86, 91, 97, 101. — ⁵² Fasc. 37, št. 201; fasc. 38, št. 203. — ⁵³ Fasc. 41, št. 214. — ⁵⁴ Fasc. 38, št. 203 iz 1602. — ⁵⁵ Fasc. 29, št. 36; fasc. 38, št. 203. — ⁵⁶ Fasc. 41, št. 213. — ⁵⁷ Fasc. 37, št. 201. — ⁵⁸ Fasc. 41, št. 213. — ⁵⁹ S. Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev, str. 307—309. — ⁶⁰ Fasc. 41, št. 213 iz 1598. — ⁶¹ Fasc. 41, št. 213. — ⁶² Fasc. 41, št. 214. — ⁶³ Fasc. 38, št. 203. — ⁶⁴ Fasc. 45, št. 277. — Vse citirane arhivalije hrani Kreisarchiv v Münchnu.

Zusammenfassung

DIE HERRSCHAFT ŠKOFJA LOKA ZUR ZEIT IHRER VERPACHTUNG AN RUPERT EGGENBERG (1591—1604)

Die umfangreiche Herrschaft Škofja Loka war von allen Freisinger Besitztümern das ertragreichste. Deshalb achteten die Freisinger Bischöfe sorgsam darauf, eine je engere Verbindung dieses Oberkraner Besitztums mit ihrer Diözese aufrechtzuerhalten. Trotz dieses Bestrebens lockerten sie jedoch diese Verbindung ausnahmsweise in Zeiten drückender finanzieller Schwierigkeiten. So verpachtete Bischof Ernst i. J. 1591 die Herrschaft an Rupert Eggenberg, den Besitzer der Herrschaft Ehrenhausen, nachdem dieser dem Bischof im Kölner Krieg aus großer Not geholfen hatte. Vertragsmäßig hätte Eggenberg die Herrschaft gegen ein jährliches Pachtgeld von 3000 Gulden auf Lebenszeit behalten dürfen.

Bald kam es jedoch zu mißlichen Reibereien. Bürger und Bauern beklagten sich nämlich in zahlreichen an den Bischof gerichteten Beschwerden über Eggenberg und seine Angestellten, daß sie ihre altüberkommenen Rechte schmälerten. Diese Klagen und vor allem die gegen die eigennützigen Beamten gerichteten, waren teilweise berechtigt, obwohl sie die Zustände, die vor der Eggenbergischen Pacht herrschten, stellenweise zu sehr verschönerten.

Der Bischof war schon in den ersten Pachtjahren auf Eggenberg nicht gut zu sprechen, da dieser seinen Verpflichtungen nur unregelmäßig nachkam. Die Beschwerden aus dem Pachtgebiet konnten diese Beziehungen nur noch verschlechtern. Der Bischof verfolgte die Übergriffe und den Eigennutz der Eggenbergischen leitenden Beamten mit Unwillen, noch stärker beunruhigte ihn jedoch das Bestreben Eggenbergs, aus der Herrschaft Škofja Loka je mehr herauszuschlagen. Zum endgültigen Bruch kam es schließlich in Sachen einer Währungsfrage. Eggenberg wollte den Pachtzins in Krainer Währung begleichen, während der Bischof die Bezahlung in deutscher Währung verlangte. Da man sich nicht einigen konnte, kündete der Bischof i. J. 1604 die Pacht und die Herrschaft Škofja Loka kam wieder unter freisindische Verwaltung.